

Економічне обґрунтування лізингових платежів

Визначення розмірів лізингових виплат та загальної вартості лізингу є однією із найбільш важливих проблем лізингової діяльності. Стаття присвячена дослідженню сутності лізингового платежу. Проаналізовані структура та складові лізингового платежу, методика розрахунку лізингових платежів. **лізинг, лізингові платежі, методи розрахунку, лізингодавець, лізингоодержувач, договір лізингу**

За економічної кризи більшість підприємств України не в змозі власними коштами здійснювати технічне оновлення виробництва. Лізинг як прогресивний метод матеріально-технічного забезпечення спроможний вирішити проблеми спаду виробництва та оновлення технологічної бази підприємств. Відтак виникає об'єктивна необхідність розвитку лізингової діяльності, що уможлиблює залучення приватних інвестицій для фінансової підтримки підприємств, особливо у сфері малого та середнього бізнесу. У світовій практиці лізингові операції вже давно набули значного поширення.

Лізинг — підприємницька діяльність, спрямована на інвестування власних чи залучених фінансових коштів, яка полягає в наданні лізингодавцем у виключне користування на визначений строк лізингоодержувачу майна. Таке майно є власністю лізингодавця або набувається ним у власність за дорученням і погодженням з лізингоодержувачем у відповідного продавця майна. За користування об'єктом лізингу лізингоодержувач зобов'язаний сплачувати періодичні лізингові платежі. Розміри, способи, форми і строки проведення та умови перегляду порядку їх виплати визначаються договором лізингу. У договорі лізингу лізинговим платежам відведений окремий розділ. Величина лізингового платежу впливає на рівень доходів та витрат сторін при укладанні договору лізингу. Обґрунтування лізингових платежів є одним з

© О.І. Баєва, 2011

найбільш важливих питань при укладанні лізингового договору. Тому дослідження даної проблеми є досить актуальною.

Метою статті є проведення аналізу структури і складових лізингових платежів та виявлення їх впливу на ефективність функціонування договору лізингу.

Дослідженню цього питання було приділено достатньо уваги різними фахівцями. Однією з перших методик розрахунку лізингових платежів запропонувала Е. Чекмарєва [2]. Її методика дозволяє робити розрахунки вартості лізингу у будь-який момент дії лізингової угоди. Іншу методику розрахунку лізингових платежів пропонує Л. Прилуцький [3], де сума відшкодовуваного лізингового майна дорівнює сумі амортизаційних відрахувань за період лізингу. За [4] методика обчислення лізингових платежів за кожний період складається з розрахункової суми амортизаційних відрахувань, плати за кредитні ресурси, комісійні виплати та розміри додаткових послуг лізингодавця. М.І. Лещенко [5] включає до складу лізингових платежів ще податок на додану вартість та податкове мито. У [6] лізингові платежі представляються як одна з економічних форм "важелів та інструментів" за допомогою яких реалізуються лізингові стосунки. Для обліку авансових платежів і залишкової вартості вводиться два поправочні коефіцієнти.

Законом України «Про лізинг» [1] визначено такі обов'язкові складові (елементи) лізингових платежів (п. 2 ст. 16): сума, яка відшкодовує при кожному

платежі частину вартості об'єкта лізингу, що амортизується за строк, за який вноситься лізинговий платіж; сума, що сплачується лізингодавцю як процент за залучений ним кредит для придбання майна за договором лізингу; платіж як винагорода лізингодавцю за отримане у лізинг майно; сума відшкодування страхових платежів за договором страхування об'єкта лізингу, якщо об'єкт застрахований лізингодавцем; інші витрати лізингодавця, передбачені договором лізингу.

Під лізинговими платежами розуміють виплати лізингоодержувачем лізингодавцю за надане йому право користуватися лізинговим майном [7]. Основним джерелом надходження коштів лізингової компанії є лізингові платежі, тому вони повинні відшкодувати всі її витрати за лізинговим контрактом та забезпечувати певний рівень прибутковості на вкладений капітал. Для лізингоодержувача вартість лізингу не повинна бути вища вартості банківського кредиту на придбання відповідного майна.

Теоретично лізингові платежі підрозділяють на два рівні [5]: верхній - максимально можливий, при якому досягається просте і розширене відтворення при середній галузевій нормі прибутку у лізингоодержувача, і нижній, мінімально можливий, де досягається лише просте відтворення майна, зданого в лізинг. З економічної точки зору лізингові платежі не можуть бути менше зворотної вартості майна лізингу, інакше не буде забезпечено його просте відтворення.

Реальний розмір лізингових платежів знаходиться між верхнім і нижнім рівнями та визначається за домовленістю діючими сторонами, а при конкурсному відборі - на основі попиту і пропозиції. Лізингові платежі виплачуються лізингоодержувачем у вигляді окремих внесків.

При формуванні та аналізі лізингових платежів необхідно враховувати наступні складові: суму, яка відшкодує частину вартості лізингового майна (повинна дорівнювати сумі амортизації об'єкта лізингу за строк дії договору лізингу); плату, яка виплачується за кредитні ресурси, використані лізингодавцем; комісійну винагороду лізингодавцю (яка нараховується на невиплачену вартість майна); премія за ризик, який несе лізингодавець; суму викупу вартості майна, якщо у договорі передбачений викуп вказаної вартості у вигляді складової частини загальної суми лізингових платежів; суму, яка виплачується за страхування лізингового майна, якщо воно було застраховане лізингодавцем; плату за додаткові послуги, що надаються лізингодавцем у процесі реалізації лізингового договору (навчання персоналу, технічне обслуговування лізингового майна, ремонт тощо); суму податкових відрахувань, що виплачується лізингодавцем при здійсненні підприємницької діяльності.

Лізингові платежі акумулюють в собі всі суттєві компоненти економічних відносин учасників лізингової діяльності. В них перехресчуються інтереси всіх сторін лізингової угоди. Тому предметом теоретичного аналізу мають виступати всі аспекти лізингових платежів: склад, розміри, методи обґрунтування (розрахунку) загальної суми і навіть складання графіка внесення сплати.

При укладанні договору лізингу, сторони встановлюють загальну суму лізингових платежів, метод нарахування, періодичність виплати, а також способи виплати. Види лізингових платежів показані на рис. 1.

За характером платежу форми здійснення лізингових платежів можуть бути реалізовані грошовими коштами (грошова форма), продукцією і послугами лізингоодержувача (компенсаційна форма); грошовими коштами у поєднанні з постачанням продукції і наданням послуг лізингоодержувачем (змішана форма). Лізингові платежі, як правило, в основному мають грошову форму, коли платіж проводиться за рахунок грошових засобів. У випадку натуральної форми платежу

розрахунки проводяться на компенсаційній основі або товарами, створюваними на обладнанні, що орендується, або шляхом надання зустрічної послуги лізингодавцю.

За методами нарахування лізингові платежі бувають різних видів. Платежі з фіксованою загальною сумою виплачуються рівними частками протягом усього терміну дії лізингової угоди з відповідною періодичністю, що передбачається останньою.

Платежі з авансом відрізняються від попереднього їх виду лише тим, що після укладання угоди лізингоодержувач виплачує лізингодавцю аванс, а решту загальної суми лізингового платежу виплачує за аналогічною до попередньої схемою.

Платежі з відстрочкою встановлюються за взаємною згодою сторін, коли у лізингоодержувача є тимчасові без загрозливого характеру складнощі з фінансовим забезпеченням лізингової угоди. Після закінчення відстрочки лізингові платежі проплачуються фіксованою сумою з передбачуваною періодичністю.

Платежі, як частка від певного результату, одержаного завдяки використанню об'єкта лізингу встановлюються у відсотках від вартості виробленої за допомогою об'єкта лізингу продукції або одержаного прибутку від реалізації цієї продукції (виконаних робіт, наданих послуг).

Відповідно до умов договорів платежі можуть бути одноразовими і періодичними. По періодичності здійснення лізингові платежі можуть бути щомісячними, щоквартальними, піврічними та щорічними, і сплачуються за погодженому сторонами графіку, який додається до лізингової угоди. Одноразові платежі застосовуються у поєднанні з періодичними внесками в разі, якщо в угоді передбачена виплата лізингодавцю авансу.

За способом виплат лізингові платежі сплачуються рівними частинами при застосуванні дегресивної шкали, збільшеними розмірами за прогресивною шкалою (розмір платежу збільшується на протязі терміну дії договору) і зменшеними розмірами за регресивною шкалою (розмір платежу зменшується).

Вибір того чи іншого способу платежу залежить, в основному, від фінансового стану і платоспроможності лізингоодержувача. Сторони лізингового договору можуть встановлювати спосіб виплати платежів за пільговим періодом на початку терміну дії договору, коли лізингоодержувач від них звільняється. При будь-якому обраному сторонами способі виплати платежів загальна сума залишається незмінною.

На основі оцінки розміру лізингового платежу приймається рішення про доцільність укладення лізингового договору.

Розрахунок лізингових платежів здійснюється в наступній послідовності:

- 1) розраховуються розміри лізингових платежів за роками на протязі дії лізингового договору;
- 2) розраховуються загальні розміри лізингових платежів за весь строк лізингового договору як сума платежів за роками;
- 3) розраховуються розміри лізингових платежів у відповідності з обраною періодичністю внесків, а також погодженими з ними методами нарахування способами виплати.

Отже, розрахунок загальної суми лізингових платежів можна виконати за наступними формулами [5]:

Витрати для лізингодавця складають:

$$ЛД = БВ + ПК + ДП, \quad (1)$$

де *БВ* – балансова вартість майна – предмет договору лізингу;

ПК – плата за використання кредитних ресурсів;

ДП – плата за додаткові послуги.

Витрати лізингоодержувача можна визначити за формулою:

$$ЛП = АВ+ПК+КВ+ДП+СС+ПДВ+МВ, \quad (2)$$

де *ЛП* – загальна сума лізингових платежів;

АВ – сума амортизаційних відрахувань за строк дії лізингового договору;

ПК – плата за кредитні ресурси, які використані лізингодавцем на придбання лізингового майна;

КВ – комісійна винагорода лізингодавцю за надане в користування майно згідно лізингового договору;

ДП – плата лізингодавцю за додаткові послуги лізингоодержувача, передбачені лізинговим договором (командировочні витрати лізингодавця, витрати на юридичні консультації, інформація та інші послуги з експлуатації устаткування, витрати на рекламу лізингодавця та інші);

СС – сума, що сплачується за страхування;

ПДВ – податок на додану вартість, який виплачується лізингоодержувачем за послуги лізингодавця (тільки для договорів оперативного лізингу);

МВ – митні відрахування (при міжнародному лізингу).

Розрахунки сум конкретних складових лізингових платежів виконуються відповідно до чинного законодавства, умов кредитної угоди, умов договорів страхування, затрат лізингодавця, пов'язаних із виконанням договору лізингу та внутрішніх норм прибутку лізингодавця.

Для визначення суми платежу при залишковій вартості використовується формула дисконтного множника:

$$ДМ = \frac{1}{1 + ЗВ \times 1 \setminus (1 + C \setminus T)^{T \times П}}, \quad (3)$$

де *ДМ* – величина дисконтного множника;

ЗВ – залишкова вартість, %.

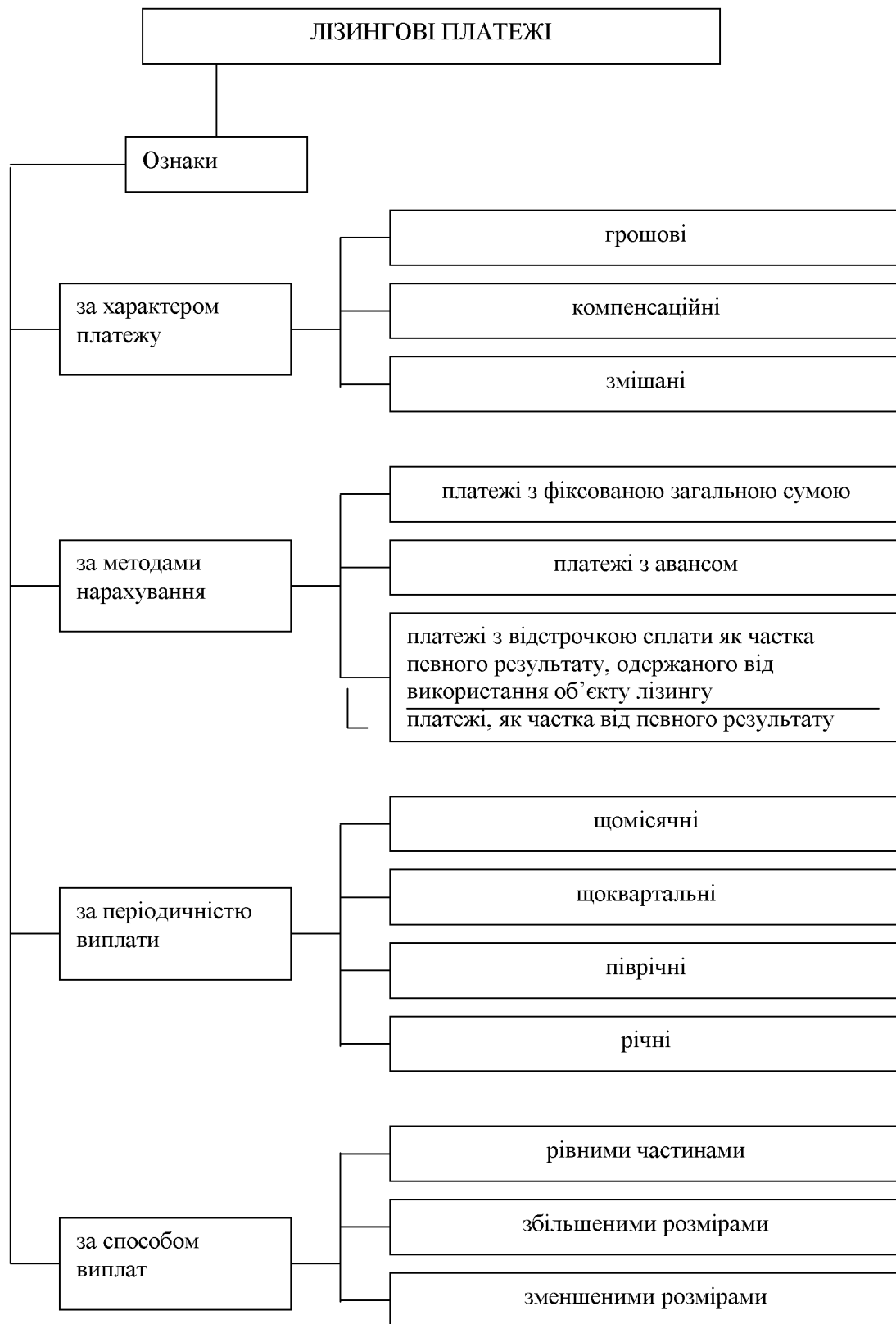

Рисунок 1 – Види лізингових платежів

Якщо перший лізинговий платіж здійснюється авансом в момент підписання лізингоодержувачем акту приймання-передачі майна, тобто на початку процентного періоду при піврічній періодичності виплати відсотків, то формула коригується:

$$DM_{\text{скор}} = \frac{1}{1+C \setminus T}. \quad (4)$$

Загальна сума лізингових платежів не тільки зазначається в лізинговій угоді, але й відіграє важливу роль в економічному обґрунтуванні й аналізі лізингового проекту, так як дає можливість оцінити як лізингодавцю, так і лізингоодержувачу скільки буде коштувати цей проект.

У договорі лізингу повинно бути також відображено положення, що право власності на майно на протязі строку дії договору належить лізингодавцю. Лізингоодержувач має виключне право користувача об'єктом лізингу і доходи, отриманні в результаті використання майна належать йому.

На протязі дії договору може мати місце й перегляд лізингових платежів.

Законодавством встановлено, що розміри, спосіб, форма й строки лізингових платежів та умови їх перегляду визначаються у договорі лізингу за домовленістю сторін.

Деякі лізингові компанії з метою зниження фінансового ризику надають свої послуги з визначенням лізингових платежів з прив'язкою до іноземної валюти. Але валютне ціноутворення лізингових угод має деякі недоліки для її учасників.

В лізинговому процесі є альтернатива: розраховуватися або в гривнях, або в доларах США чи іншій іноземній валюті, з поміткою в договорі лізингу, що "сплата лізингових платежів здійснюється в гривнях за курсом ЦБ на день сплати".

Коли лізингові розрахунки проводяться у валюті, виникають проблеми взаєморозрахунків із-за різниці у курсі валюти, отже ускладнюється бухгалтерський облік. Однак, лізингові компанії погоджуються з цим, завдяки порівняно дешевим валютним кредитам у порівнянні з гривневими. Тому договір фінансового лізингу в іноземній валюті більш привабливий. Сприяє цьому і те, що ціни на імпортне обладнання в багатьох випадках встановлюються в іноземній валюті. Хоча для лізингоодержувача прив'язка лізингового платежу до іноземної валюти із-за можливості підвищення курсу валюти може мати негативні наслідки

Стосовно чинного Закону України "Про лізинг" лізингодавець має право в односторонньому порядку розірвати договір і вимагати повернення йому об'єкта лізингу, якщо лізингоодержувач не здійснив виплату лізингових платежів протягом двох чергових строків. Це обмежує лізингодавця щодо дострокового припинення дії договору і значно знижує його фінансову безпеку. Тому, для вирішення цієї проблеми необхідно розширити права лізингодавця у випадку неякісного ставлення лізингоодержувача до виконання своїх зобов'язань щодо лізингового договору. Для цього слід надати право лізингодавцю розірвати договір лізингу в односторонньому порядку.

Таким чином запропоновані зміни будуть сприяти поживленню розвитку лізингового ринку в Україні, допоможуть стимулювати приток інвестицій в економіку.

Список літератури

1. Закон України “Про лізинг” від 11.12.03 р. із змінами і доповненнями. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.
2. Чекмарева Е. Н. Лизинговый бизнес. – М.: Экономика, 1994. – 302 с.
3. Прилуцкий Л. Лизинг: Правовые основы лизинг. деятельности в Российской Федерации. — М.: Ось—89, 1996. — 126 с.
4. Банковское дело: Справ. пособие / М.Ю. Бабичев, Ю.А. Бабичева, О.В. Трохова и др.; Под ред. Ю.А. Бабичевой.- М.: Экономика, 1993. - 397с.
5. Лещенко М. И. Основы лизинга: Учеб. пособие. – М.: Финансы и статистика, 2002. – 336 с.: ил.
6. Горемыкин В. А. Лизинг. Практическое учебно-справочное пособие - М.: Инфра, 1997. – 379 с.
7. Сосюрко Ю. В., Жуйков В. Я. та ін. Підготовка та проведення лізингових операцій в сфері екології. Практичні рекомендації. – К.: Аверс, 2000. – 215 с.

О. Баева

Экономическое обоснование лизинговых платежей

Определение размеров лизинговых выплат и общей стоимости лизинга является одной из наиболее важных проблем лизинговой деятельности. Статья посвящена исследованию сущности лизингового платежа. Проанализированы структура и составляющие лизингового платежа, методика расчета лизинговых платежей.

О. Baeva

Economic substantiation of leasing payments

Determining size of leasing payments and total worth of leasing is one of the most essential problems of leasing activity. There search of leasing payment essence is conducted in the article. A structure and constituents of leasing payment, calculation methodology of leasing payments are analyzed.

Одержано 06.07.11